

Львова Єлизавета Олегівна

*старший викладач кафедри права і законотворчого процесу
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України,*

К.Ю.Н.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

У статті досліджено організаційно-правові засади сталого розвитку регіону, в тому числі здійснений цілісний науковий аналіз діяльності світового співтовариства та його інституціональних структур з питань сталого розвитку, а також проаналізовано зарубіжний досвід та систематизована нормативно-правова база України стосовно сталого розвитку регіону.

Ключові слова: *сталий розвиток регіону, регіональний розвиток, соціально-економічний розвиток, організаційно-правові засади, правове регулювання.*

Lvova Yelyzaveta

LEGAL-ORGANIZATIONAL FUNDAMENTALS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGION.

The article highlights legal-organizational fundamentals of sustainable development of the region, including a complex scientific analysis of activity of the world association and its institutional structures, as well as the foreign experience is analyzed and the normatively-legal base of Ukraine is systematized on questions of sustainable development of the region.

Key words: sustainable development of the region, regional development, social-economic development, legal-organizational fundamentals, legal regulation.

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА.

В статье исследованы организационно-правовые основы устойчивого развития региона, в том числе осуществлен целостный научный анализ деятельности мирового сообщества и его институциональных структур по вопросам устойчивого развития, а также проанализирован зарубежный опыт и систематизирована нормативно-правовая база Украины по вопросам устойчивого развития региона.

Ключевые слова: *устойчивое развитие региона, региональное развитие, социально-экономическое развитие, организационно-правовые основы, правовое регулирование.*

Постановка проблеми. Новітнє стрімке піднесення індустріальної культури та пов'язані із ним можливі загрози все більше актуалізують проблему раціонального природокористування і соціально-економічного розвитку та правового регулювання зазначених процесів. Сьогодні стимулювання соціального прогресу та сталого розвитку стало одним із основних завдань сучасної міжнародної та національної нормативних систем. Все частіше проблеми формування напрямів вирішення планетарних проблем розвитку людства в сучасних умовах стають об'єктом наукових досліджень по всьому світу.

Це пов'язано із тим, що здобувши надзвичайно високого рівня пізнання і розвитку, сучасна людина створила фактичну загрозу своєму власному існуванню. Під час дослідження зазначеної проблематики, все частіше на думку спадає висловлення Хавлока Еліса про те, що «прогрес – це заміна одних неприємностей іншими» [1].

Якщо з початку другої половини ХХ сторіччя світова проблематика здебільшого містила проблеми підтримки міжнародного миру та безпеки, ліквідації наслідків Другої світової війни та її впливу на соціальну ситуацію в

Європі, здійснення допомоги переміщеним особам, ліквідації всіх форм расової дискримінації та ін., то з часом об'єктивні умови розвитку людства почали виносити на порядок денний нові сучасні проблеми, що потребують відповідного юридичного оформлення.

Так, наприклад, серед найважливіших глобальних проблем сучасності сьогодні вбачаються такі, як: запобігання світової термоядерної війни, подолання зростаючого розриву в рівні економічного і культурного розвитку між розвинутими індустріальними країнами Заходу і країнами, що розвиваються; усунення голоду; забезпечення подальшого економічного розвитку людства необхідними для цього природними ресурсами; своєчасне передбачення і запобігання негативних наслідків НТР; екологічні проблеми; стримування міжнародного тероризму й екстремізму, поширення наркоманії, алкоголізму і СНІДу; вирішення поставлених сучасною епохою проблем освіти і соціального забезпечення, культурної спадщини й моральних цінностей та ін.

Крім того, стрімкий розвиток продуктивних сил, обумовлений досягненнями науково-технічної революції, значно розширив можливості людини у використанні живих і неживих ресурсів Землі, що суттєво збільшило вельми негативний вплив на навколишнє середовище. І цей факт змусив людство вжити ефективних заходів, спрямованих на попередження, обмеження і зберігання під контролем різних об'єктів навколишнього середовища [2].

У зв'язку з цим у кінці XX сторіччя рушив процес активізації зусиль світової спільноти у сфері міжнародно-правової охорони навколишнього середовища та створення сприятливих умов для сталого розвитку («sustainable development»).

Мета. Ось чому серед основних цілей даної статті варто зазначити:

1. надання розуміння феномену «сталого розвитку» та його окреслення значення для побудови регіональної стратегії розвитку;
2. окреслення проблем, що виникають у сфері соціально-економічного розвитку регіонів України та світу;
3. визначення організаційно-правових засад сталого розвитку регіону;

4. здійснення наукового аналізу діяльності світового співтовариства та його інституціональних структур з питань сталого розвитку;
5. дослідження механізму правового забезпечення сталого розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за темою. Вперше поняття «сталий розвиток» було запропоновано у 1987 році у доповіді «Наше спільне майбутнє» Міжнародною комісією ООН з навколишнього середовища та розвитку, головою якої була прем'єр-міністр Норвегії Гру Харлем Брундтланд.

У доповіді під «сталим розвитком» мався на увазі «розвиток, що забезпечує потреби нинішнього покоління, не позбавляючи майбутні покоління можливості задовольнити свої власні потреби». Крім того, в доповіді зазначається, що сталий розвиток передбачає відмову від реалізації винятково екологічної або винятково економічної стратегії [3].

Міжнародна комісія ООН з навколишнього середовища та розвитку підкреслювала, що для поборення небезпечних тенденцій у фінансовій і в соціальній сферах, для протидії зміненню клімату, для вирішення проблеми економії природних ресурсів необхідно розробити принципово нові підходи і стратегії як на загальнопланетарному, так і на місцевому рівнях.

Слід відзначити, що зазначена проблематика аналізувалася і в працях вітчизняних вчених, а саме: в працях Л. Абалкіна, А. Аверіна, Б. Бабіна, М. Іжі, К. Кондратьєва, В. Марущака, М. Миколайчука, Д. Романовича, В. Трегобчука, К. Удовенко та ін. [4, 5, 6, 7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Варто зазначити, що сама необхідність міжнародно-правового регулювання охорони довкілля зумовлена тим, що природа не визнає державних кордонів і національностей. Як зазначав російський вчений С. Соловйов, «головні умови, що мають особливий вплив на життя народу: природа країни, де він живе, побут племені, до якого він належить; стан сусідніх народів і держав» [8, с. 259].

Треба підкреслити, що розуміння необхідності нової парадигми розвитку прийшло ще у кінці 60-років XX ст. Ініціатором цього нового підходу став

Римський клуб – добровільна асоціація провідних західних вчених, політичних діячів та бізнесменів. Він поставив за мету дослідити найближчі та віддаленні наслідки глобальних шляхів розвитку. Результати досліджень були оприлюднені в 1972 році в першому докладі Римського клубу під назвою «Межі росту». Автор доповіді Медоуз Донелла [9] визначив, що якщо сучасні тенденції росту численності населення, індустріалізації, забруднення природного середовища буде продовжуватися, то протягом ХХІ ст. світ дійде до межі росту. У результаті цього різко знизиться обсяг виробництва та виникне неочікуване та неконтрольоване падіння численності населення. Проте тоді автори вважали, що можна змінити тенденції росту та прийти до сталої та довгострокової перспективи економічної та екологічної стабільності.

У 1989 р. автори «Меж росту» оприлюднюють другу доповідь під назвою «За межами». У ній вони звертають увагу на те, що за 20 років ситуація тільки погіршилася, при чому настільки, що можна сміливо констатувати цілеспрямований рух людства до екологічної катастрофи.

Надалі спроба здійснити вплив на глобальні проблеми людства з боку держав світу була зроблена на Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку у Ріо-де-Жанейро у 1992 р., де була зазначена концепція сталого розвитку людства. 179 глав держав світу, що були присутні на конференції, тоді підписали документ «Порядок денний на ХХІ століття».

Цей документ «присвячений актуальним проблемам сьогодення, а також має за мету підготувати світ до вирішення проблем, з якими він зіткнеться у наступному столітті. До того ж, «Порядок денний на ХХІ століття» відображає глобальний консенсус, прийняття на найбільш високому рівні політичних зобов'язань щодо співпраці з питань розвитку та навколишнього середовища. Вирішальне значення для досягнення цієї мети мають національні стратегії, плани, політика та процеси». Серед головних напрямів «Порядку денного на ХХІ століття» були визначені: боротьба із бідністю, зміна структури споживання, енергоефективність та енергозбереження, використання екологічно чистого транспорту при мінімізації його використання у цілому,

сприяння сталому розвитку населених пунктів, захист атмосфери, захист морів та океанів, комплексний підхід до планування та раціонального використання земельних ресурсів, тощо [10].

Перший принцип Декларації Ріо-де-Жанейро про навколишнє середовище і розвиток, прийнятий Конференцією ООН зазначає, що «люди є центром сталого розвитку. Вони мають право на здорове відтворюване життя в гармонії з природою». Поняття «сталий розвиток» отримало офіційний статус як ключова задача світового співтовариства і нова стратегія розвитку, необхідна для збереження біосфери Землі і виживання людства.

Рівно через 30 років після оприлюднення першої доповіді Римського клубу та через десять років після прийняття в Ріо-де-Жанейро «Порядку денного на XXI століття» відбувся Всесвітній самміт зі сталого розвитку у Йоханнесбурзі (2002 р.). Його головною метою було оцінити наскільки світ за ці роки наблизився до сталого розвитку. Проте результати залишали бажати кращого – було наявне погіршення загальної ситуації та віддалення від цілей, що були поставлені у 1992 р. у Ріо-де-Жанейро. На самміті були прийняті Йоханнесбурзька декларація та План виконання рішень.

У подальшому у 2007 р. на Світовому економічному форумі в Давосі в 2007 р. знову обговорювалися ризики для людства у XXI ст., що можуть стати фактором міжнародних та внутрішньонаціональних конфліктів на найближчі 50 років. Було констатовано, що у світі виникли нові глобальні проблеми, про існування яких ніхто не здогадувався у 1992 р, а саме посилилася боротьба за природні ресурси, що постійно скорочуються – органічне паливо, вода, продукти харчування; посилилася нерівність між країнами, тощо. Загальний висновок форуму зводився до наступного: альтернативи сталому розвитку немає, при цьому вочевидь, що немає окремого рецепту такого розвитку.

Варто зазначити, що згадана вище Глобальна програма дій «Порядок денний на XXI століття», схвалена у Ріо-де-Жанейро в 1992 р., «що є стратегією інтеграції економічних, соціальних та екологічних цілей», у свій час закріпила відповідальність національних урядів за впровадження зазначеної програми, а

також те, що міжнародне співробітництво повинно сприяти впровадженню зазначеної програми та розробці національних стратегій сталого розвитку [10].

Генеральний Секретар Організації Об'єднаних Націй Пан Гі Мун у своїй доповіді від 01.04.2010 р. в рамках першої сесії Підготовчого комітету Конференції ООН зі сталого розвитку зазначає, що «концепція сталого розвитку подібна мосту». На його думку, концепція сталого розвитку має на меті не тільки забезпечення зв'язку трьох компонентів (економічного, соціального та екологічного), але й об'єднати розвинуті країни і країни, що розвиваються, уряди і підприємства, наукові знання і державну політику, місто і село та сьогочасне і майбутні покоління людей [11].

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазначимо, що сьогодні нормативно-методичне забезпечення в основному створюють європейські хартії та конвенції, національне законодавство. Крім того, для розвитку міжнародного співробітництва регіонів у сфері охорони довкілля в Європі існує розвинене нормативно-методичне забезпечення та міцна інституційна основа.

Враховуючи те, що міжтериторіальне та транскордонне співробітництво стосується всіх сфер життя, доцільно систематизувати нормативно-правове забезпечення у чотирьох групах:

- 1) європейське законодавство, що стосується безпосередньо транскордонного співробітництва;
- 2) європейське загальне законодавство щодо регіонів;
- 3) інші європейські документи, у яких згадується транскордонне співробітництво;
- 4) національне законодавство.

«Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями» (Мадрид, травень 1980 р.) та два додатки до неї: Додатковий протокол (Страсбург, листопад 1995 р.) та Протокол № 2 (Страсбург, травень 1998 р.) – основні закони першої групи.

Фактично, в цих документах, в основному, сформований понятійний апарат щодо міжтериторіального, міжрегіонального та транскордонного

співробітництва. Мадридська Конвенція не лише вказує на основні «правила гри» в реалізації транскордонного співробітництва, а й має набір типових угод та інших документів, які підписуються територіальними органами влади прикордонних областей сусідніх держав або самими державами. Іншим важливим документом є «Європейська Хартія прикордонних і транскордонних регіонів» (Гронау, – 1981 р., II редакція 1995 р.), яка має принаймні двояке значення:

- 1) належним чином ознайомлює з практикою і напрямками співпраці на кордонах Західної Європи, що сформувалися там принаймні вже чверть століття, систематизовано інформує про існування, засоби і заходи, що сприяють розвитку прикордонних регіонів;
- 2) дає можливість рівноправного внесення доповнень, зауважень і проблем, пов'язаних з досвідом країн у міжнародній співпраці, примножує відомості про явище, специфіку різноманітних можливостей і форм міжнародної співпраці в Центрально-Східній Європі.

Крім вище зазначених, до цієї групи можна віднести і прийняті чотири міжнародні конвенції у сфері охорони навколишнього середовища щодо транскордонних регіонів:

- Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі віддалі;
- Конвенція про оцінку впливу на оточуюче середовище в транскордонному контексті;
- Конвенція про транскордонний вплив промислових аварій;
- Конвенція з охорони і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер [12].

Відповідно до сьогочасних правил Європейського Союзу стратегічні дії щодо розвитку країни мають містити вимоги охорони довкілля, а сталий розвиток означено вирішальним принципом регуляторних політик країн ЄС.

Прикладом законодавства Європейської держави може стати Болгарія, де процеси муніципального програмування відбуваються у форматі Національної стратегічної референтної моделі, яка є базовим документом, відповідно до я

кого Болгарія отримає кошти з європейських фондів у період 2007–2013 рр.; цей акт базується на Національному плані розвитку в період 2007–2013 рр.

Проте на пострадянському просторі у 90-х роках ХХ ст. значна частина комплексних програм соціально-економічного розвитку муніципальних утворень мала коротко-, а рідше середньостроковий (три – п'ять років) характер, охоплювала переважно оперативні управлінські питання, нерідко програмам привласнювався «антикризовий» статус, що пов'язувалося із певними традиціями, але більшою мірою складною соціально-економічною ситуацією. Водночас одночасно із стабілізацією соціально-економічної обстановки на зміну «пожежним» антикризовим планам стали приходити комплексні програми соціально-економічного розвитку, що розраховані на середньострокову перспективу і не замикаються на «латанні дірок». Так, наприклад, у Російській Федерації дуже бурхливо стали впроваджуватися в практику державного регулювання федеральні цільові програми підтримки регіонального розвитку, стратегічне планування і програмування на рівні міст, хоча в окремих випадках нові стратегічні плани і стратегії розвитку міст мають невелику відмінність від планів комплексного соціально-економічного розвитку радянського типу. Зазначимо, що спеціалізоване законодавство РФ у сфері програмного управління (зокрема Закон РФ «Про державне прогнозування та програми соціально-економічного розвитку РФ» від 20 липня 1995 р.) фактично оминає проблематику муніципальних програмних заходів, зосереджуючись на федеральному та регіональному рівнях [13, С. 580–584].

Але в інших пострадянських державах питанням локального програмування приділяється більш значна увага, що і знаходить відбиток у відповідному законодавстві. Наприклад, у ст.5 Закону Республіки Білорусь «Про державне прогнозування та програми соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь» від 5 травня 1998 р. №157-З зазначається, що до річного прогнозу соціально-економічного розвитку Республіки включаються цільові показники соціально-економічного розвитку, які є орієнтирами при розробці прогнозів та програм по адміністративно-територіальних одиницях; а розробка

прогнозів соціально-економічного розвитку по територіальних одиницях забезпечується як центральними державними, так і місцевими виконавчими та розпорядчими органами. «Національна стратегія сталого соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь на період до 2020 року» (Проект НСУР-2020) розглянута і прийнята за основу Президіумом Ради Міністрів Республіки Білорусь 23.03.2004 р (протокол №12), підтримана комісією зі сталого розвитку Республіки Білорусь 6.05.2004 р. (протокол №11/15ПР) [14].

Нагадаємо, що згідно зі ст. 3 Закону Республіки Білорусь «Про державне прогнозування та програми соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь» національна стратегія сталого соціально-економічного розвитку розробляється один раз на п'ять років на 15-річний період, за 2,5 роки до початку прогнозного періоду.

Водночас, за Конституцією Республіки Казахстан від 30 серпня 1995 р. до ведення масліхатів (місцевих представницьких органів) належить затвердження планів, економічних і соціальних програм розвитку території і звітів про їх виконання (п.1 частини 4 ст. 86), а до ведення місцевих виконавчих органів віднесено розробку планів, економічних і соціальних програм розвитку території і забезпечення їх виконання (п.1 частини 2 ст. 87).

Стосовно України, зазначимо, що наша держава задекларувала своє бажання перейти на шлях сталого розвитку на конференції в Ріо-де-Жанейро у 1992 р., підписавши Декларацію Ріо і Програму дій «Порядок денний на 21 століття». На наступних Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку у Ріо-де-Жанейро (1992 р.), і XIX спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН (Ріо+5, 1997 р.), і Всесвітнього самміту зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (Ріо+10, 2002 р.) Україна підтвердила свої прагнення йти шляхом сталого розвитку [15].

На головному етапі десятирічної фази формування української державності переважав нелегкий та інтенсивний процес становлення державних інституцій, формування нових суспільно-політичних відносин, соціально-економічного реформування і опанування ідеології сталого розвитку в якості

державної стратегії ХХІ століття. У 1997–1998 роках було зроблено перші кроки до офіційного сприйняття всесвітньої стратегії сталого розвитку на національному рівні. До них можна віднести створення Національної комісії сталого розвитку при Кабінеті Міністрів України і прийняття Верховною Радою України «Основних напрямів державної політики в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки», в яких законодавчо визначено пріоритети і стратегію гармонійного розвитку виробничого і природо-ресурсного потенціалу держави.

Сучасна регіональна політика України повинна враховувати основні тенденції розвитку європейського континенту, задекларовані Радою Європи та основні тенденції і принципи регіональної політики ЄС, оскільки під її механізми вже попали західні та південно-західні області України як території, що межують з ЄС.

Варто зауважити, що у теперішній час в Україні є правові засади, що обумовлюють розробку стратегічного плану сталого розвитку вже на національному рівні. До документів національного законодавчого рівня варто віднести Конституцію України 1996 р. (3,13,16,41,50), Земельний Кодекс України 2001 р., Водний Кодекс 1995 р., Повітряний Кодекс 1993 р., Закон України «Про державне прогнозування та розробку програм економічного і соціального розвитку України» 2000 р., Закон України «Про екологічний аудит» 2004 р., Закон України «Про екологічну експертизу» 1995 р., Закон України «Про забезпечення санітарного і епідеміологічного добробуту населення» 1994 р. та ін.

Крім того варто зазначити наступні нормативно-правові акти:

- Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 № 1602–14;
- Закон України «Про планування і забудову територій» від 20.04.2000 № 1699–III

- Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки» від 21.09.2000 № 1989–III;
- Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40–IV;
- Закон України «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002 № 3059–III;
- Закон України від 04.09.2009 за № 1621–17 ратифіковано Протокол про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат;
- Постанова Верховної Ради України від 24 грудня 1999 р. № 1359–XIV схвалено Концепцію сталого розвитку населених пунктів, розраховану на тривалу перспективу (15–20 років);
- Постанова КМУ від 29 квітня 2002 р. N 583 про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002–2010 роки;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. за № 634, якою було затверджено «Комплексну програму реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому самміті зі сталого розвитку, на 2003–2015 роки;
- Указ Президента України від 25.05.01 № 341/2001 «Про Концепцію державної регіональної політики» та розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.09.01 № 437-р «Про заходи щодо реалізації Концепції державної регіональної політики»;
- Указ Президента України від 30.09.01 № 749/2001 «Про державну підтримку розвитку місцевого самоврядування в Україні» та затверджена цим указом Програма державної підтримки розвитку місцевого самоврядування в Україні;
- Указ Президента України від 4.08.00 № 168/2000 «Про заходи щодо розвитку та регулювання ринку земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення»;

- Указ Президента України від 20.12.00 № 1356/2000 «Про Основні засади розвитку соціальної сфери села»;
- Розпорядження Президента України від 19.10.00 № 317/2000-рп «Про забезпечення комплексного розвитку малих міст України».

Програма діяльності Кабінету Міністрів України, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 05.06.02 № 779, тощо.

Крім того, Урядовий проект Концепції сталого розвитку України, робота над яким здійснюється впродовж останніх років, зіграв позитивну роль в ініціюванні розробки і прийняття місцевих концепцій і програм переходу до сталого розвитку, громадського пошуку національного шляху. Згідно з проектом, основними засобами досягнення сталого розвитку визначені забезпечення ефективного використання всіх видів ресурсів, структурно-технологічна модернізація виробництва, використання творчого потенціалу суспільства для розбудови і процвітання держави. Принциповими завданнями визначено економічний розвиток, охорону довкілля, соціальну гармонію, раціональне використання природних ресурсів, розвиток освіти, міжнародного співробітництва і залучення громадськості до процесу формування національної екологічної політики та екологічної експертизи інвестиційних проектів.

Екологічна стратегія в Україні визначається офіційними документами, серед яких «Основні напрями державної політики України у сфері охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» (затверджені Верховною Радою України 5 березня 1998 року), «Національна програма екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води» (затверджена Верховною Радою України 27 лютого 1997 року), «Національний план дій з гігієни довкілля» (затверджений Постановою Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо поліпшення стану гігієни довкілля на 2000-2005 роки» № 1556 від 13 жовтня 2000 року), інші національні та державні екологічні програми. Значні кроки щодо впровадження і реалізації принципів сталого розвитку здійснюються на

локальному рівні. Такі міста України, як Донецьк, Миколаїв, Нікополь, Одеса, Миргород, Суми, Севастополь уже підписали Ольборзьку хартію місцевого самоврядування і тим самим приєдналися до Європейської кампанії міст сталого розвитку.

Незважаючи на відсутність в Україні окремого закону, що був би присвячений ідеям сталого розвитку на місцевому рівні, в нашій країні на державному рівні був прийнятий ряд підзаконних правових актів з цього питання. Так, Постановою Верховної Ради України від 24 грудня 1999 року № 1359 була погоджена Концепція сталого розвитку населених пунктів, яка містить ряд керівних принципів. У відповідності із розділом 1 Концепції «сталий розвиток населених пунктів – це соціально, економічно і стратегічно збалансований розвиток міських та сільських поселень, що спрямований на створення їх економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасного та послідуєчого поколінь на засадах раціонального використання ресурсів (природних, трудових, виробничих, науково-технічних, інтелектуальних та ін.), технологічне переобладнання та реструктуризацію підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної та комунікативно-інформаційної, інженерної та екологічної інфраструктури, покращення умов мешкання, відпочинку й оздоровлення, збереження та помноження біологічного розмаїття та культурного спадку».

Комплексна програма реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому самміті зі сталого розвитку, на 2003–2015 рр., затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року № 634, є ще одним програмним документом, що відзначає порядок імплементації Україною загальних принципів сталого розвитку. Програма будується на міжнародних документах і підкреслює необхідність інтеграції трьох основних компонентів сталого розвитку – економічного росту, соціального розвитку та охорони навколишнього середовища. При цьому програма передбачає необхідність комплексного системного підходу у стратегічному плануванні,

перехід України до сталого розвитку та її інтеграції до європейської та міжнародної спільноти [15].

В 2007 р. Кабінет Міністрів України надав згоду Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року. Метою реалізації національної екологічної політики є «стабілізація та покращення екологічного стану території держави шляхом затвердження національної екологічної політики як інтегрованого фактору соціально-економічного розвитку економіки та впровадження екологічно збалансованої системи природокористування».

Реалізація Концепції сталого розвитку, зокрема положень постанови Верховної Ради України «Про концепцію сталого розвитку населених пунктів» від 24.12.1999 [15], є в стратегічному аспекті необхідною умовою подальшого поступу та розвитку нашої держави.

До основних цілей згаданих документів належить забезпечення суспільно-природної ефективності сталого розвитку, а саме:

- сталого економічного зростання;
- збереження природного довкілля;
- покращення умов життя сьогоденного та майбутніх поколінь;
- забезпечення балансу енергетичних потреб суспільства з енергетичними можливостями природи та збереження її соціально-економічних функцій [16].

Висновки. Підводячи підсумки, треба зазначити наступне:

1. Незважаючи на відсутність в Україні окремого закону, що був би присвячений ідеям сталого розвитку на місцевому рівні, в нашій країні на державному рівні був прийнятий ряд підзаконних правових актів з цього питання та в Україні вже є правові засади, що обумовлюють розробку стратегічного плану сталого розвитку на національному рівні.

2. Концепція сталого розвитку дозволила людству збагнути, що довкілля і розвиток є двома аспектами одного і того ж самого порядку денного, а не є двома окремими самостійними сферами.

3. Концепція сталого розвитку включає концепти корпоративного управління та соціальний, економічний, культурологічний, прогностичний аспекти. Світова спільнота зрозуміла, що соціальна відповідальність бізнесових структур в рамках концепції сталого розвитку можлива лише за умови контролю та допомоги урядових структур, а також вимоги з боку пересічних споживачів і термін «сталий розвиток», що з'явився в нормативно-правових актах ООН вперше в екологічному ракурсі, став сьогодні більш ширшим поняттям.

4. Доцільність переходу до реалізації стратегії сталого розвитку України визначається не тільки внутрішніми чинниками, але і зовнішніми, що пов'язані з євроінтеграційними прагненнями України та необхідністю виконання міжнародних зобов'язань України.

Література.

1. <http://greatwords.ru/quote/2656>.
2. Анцелевич Г. О. Міжнародне публічне право : підручник / Г. О. Анцелевич, О. О. Покрещук ; під ред. Г. О. Анцелевича. – К. : Алерта, 2005. – С. 170.
3. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. – <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>.
4. Іжа М. М., Красностанова Н. Е. Критерії оцінювання ефективності сталого розвитку // Сучасна регіональна політика: формування, реалізація та розвиток публічної служби. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2010. – С. 3–5.
5. Марущак В. П. Правові аспекти планування регіональних стратегій // Сучасна регіональна політика: формування, реалізація та розвиток публічної служби. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2010. – С. 126–128.
6. Трегобчук В. М. Концепція сталого розвитку для України / В. М. Трегобчук // Вісник НАН України. – 2002. – № 2.
7. Миколайчук М. М. Економічна політика регіонального розвитку в умовах глобалізації – Київ: «К.І.С.» – 2009 – 228 с.
8. Соловьев С. История России с древнейших времен. // Сочинения. В 18 кн. Кн.І. Т. 1–2./ Отв. Ред И. Д. Ковальченко. – М. : Мысль, 1988. – 797 с.

9. Meadows D. L. et al. The Limits to Growth: A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind. New York: Universe Books, 1972.
10. Декларація Ріо-де-Жанейро та програма дій на XXI століття, прийняті 14 червня 1992 р. - Електронний ресурс – Режим доступу до сайту: <http://rada.gov.ua>
11. <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/302/58/PDF/N1030258.pdf?OpenElement>.
12. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – С. 299.
13. Удовенко К. В. Зарубіжні стандарти правового забезпечення муніципального програмування. – Михайло Баймуратов: право як буття вченого. Збірник наукових праць до 55-річчя професора М. О. Баймуратова – К. : Логос, 2009 – 840 с.
14. http://minpriroda.by/dfiles/000282_990667_NSUR2020_00.doc.
15. За матеріалами сайту <http://rada.gov.ua>.
16. Участь громадськості у забезпеченні сталого розвитку територіальної громади : наук.-метод. розробка / кол. авт. : А. Й. Серант, П. І. Шевчук, В. І. Карпук та ін. ; за заг. ред. П. І. Шевчука, А. Й. Серанта. – К. : НАДУ, 2009. – 72 с.